

Toestand rechtsbijstand in naburige landen

In Engeland alleen voor de minima

Soms lijkt het Engelse rechtshulpsysteem heel genereus. Neem de spraakmakende kanozaak waarbij het echtpaar Darwin van verzekeringsfraude werd beschuldigd nadat de vrouw haar eega vijf jaar lang verborgen had gehouden terwijl ze tegen iedereen, inclusief haar kinderen, had verteld dat hij nooit was teruggekeerd na een middagje kanoën. Het stel kreeg gefinancierde rechtsbijstand, zowel bij de strafzaak als bij de civiele zaak die de gedupeerde verzekeringsmaatschappijen hadden aangespannen.

.....
Patrick van IJzendoorn
 journalist

Immers, er was beslag gelegd op het vermogen van de fraudeurs, inkomen hadden ze niet en de zaak was van juridisch belang. Dat zijn enkele factoren waar rekening mee wordt gehouden bij het toekennen van gratis rechtshulp.

‘£5 million legal aid bill to defend terror gang’. Zo luidde onlangs een krantenkop boven een stuk waarin met verontwaardiging werd

verhaald hoeveel belastinggeld er was gevloeid naar de verdediging van acht moslimterroristen die plannen hadden om onder meer een trein in Londen op te blazen. Ook deze verdachten hadden geen inkomen en de zaak was van groot belang. Dit soort berichten geven gratis rechtshulp niet alleen een slechte naam, ze verleiden de Britse overheid ook tot bezuinigingsmaatregelen.

Interest of justice

Twee jaar geleden voerde de Britse Labour-regering de inkomenstoets in die ze zeven jaar eerder juist had afgeschaft. De afschaffing was niet geboren uit idealisme, maar uit praktische overwegingen, omdat er een achterstand was ontstaan bij de tijdrovende toekenningsprocedure. Het bleek een dure wijziging te zijn geweest en na enkele gerucht makende zaken waarbij rijke mensen profiteerden van gefinancierde rechtsbijstand werd de toets heringevoerd: ‘Het is terecht dat zij die hun eigen verdediging kunnen betalen, niet hoeven te worden geholpen door de belastingbetaler,’ zei de toenmalige staatssecretaris voor ‘legal aid’, de topadvocate Vera Baird.

Sindsdien kan Jan Modaal (inkomen € 25.000/€ 31.500) maar beter een rechtsbijstandverzekering afsluiten, wat dan ook veel gebeurt. Mensen met een inkomen dat lager is dan € 12.475 (€ 15.730) komen momenteel sowieso in aanmerking voor

gefinancierde rechtsbijstand. Zij die tussen de € 12.475 en € 22.325 (€ 28.150) verdienen moeten een 26 pagina’s tellend formulier invullen met vragen over onder meer huurkosten, kinderbijslag en eventuele alimentatiekosten om een kans te maken op overheidssteun.

Er bestaat een onderscheid tussen civiel- en strafrecht. Binnen het civiele recht vallen schadeletsel- en smaadzaken buiten het bereik van de rechtshulp, al heeft het EHRM naar aanleiding van de McLibel-zaak (twee onvermogen actievoerders die kapot zijn geprocedeerd door het grote McDonald’s) bepaald dat gefinancierde rechtsbijstand in ‘oneerlijke’ smaadzaken wel zou moeten gelden. Uiterst coulant is men bij de toekenning van rechtshulp bij huiselijk geweldzaken.

In de beginfase van een strafproces heeft iedereen, ongeacht inkomen, recht op gratis rechtsbijstand. Pas bij de behandeling van de zaak zelf wordt gekeken of ‘legal aid’ op z’n plaats is. Daarbij wordt niet alleen gekeken naar het inkomen en vermogen van de betrokkene, maar houdt de rechtbank ook rekening met ‘the interest of justice’. Overwogen wordt of de aanklacht kan leiden tot een celstraf dan wel een beschadigd imago, of de verdachte de Engelse taal goed beheerst en geestelijk bij zijn zinnen is. Ten slotte wordt het algemeen belang van de zaak in de gaten gehouden.

Krimpen

Het ministerie van Justitie zoekt voortdurend naar manieren om het rechtshulpbudget te laten krimpen. Begin dit jaar werd de betaalde rechtsbijstand voor asielzoekers en immigranten beperkt, terwijl momenteel wordt gekeken naar bezuinigingen bij familiezaken, onder meer door paal en perk te stellen aan de vergoedingen voor familierechtadvocaten. Voorts zal de Legal Services Commission, een overheidsinstelling die per jaar twee miljoen onvermogen Engelse bijstaat bij familie-, huur- en arbeidszaken, de komende jaren bijna een derde van haar 1700 juristen laten afvloeien.

Voor onrust heeft het snijden in vergoedingen voor sociaal advocaten binnen het strafrecht gezorgd. Met name veel barristers weigerden de inkomensachteruitgang te accepteren bij zaken die langer dan acht weken duren, wat heeft geleid tot het uitstel van tientallen strafzaken. Inmiddels is er een breuk ontstaan in de advocatenwereld nu de Law Society, die de belangen van solicitors behandelt, barristers heeft opgeroepen om het belang van het recht (en verdachten) te laten prevaleren boven de eigen bankrekening.